

Dinsdag 27 oktober 1914 – ochtendeditie

Lijsten van Belgische geïnterneerden.

Met machtiging van de Belgische legatie in Nederland zullen, volgens gegevens van het informatiebureau van het Rode Kruis te 's-Gravenhage, geregeld lijsten verschijnen van de in Nederland geïnterneerde of zich in hospitalen bevindende Belgische militairen. Deze lijsten zullen worden verspreid in Nederland, België, Frankrijk en Engeland. Vijfentwintig procent van de opbrengst zal worden gegeven aan het Belgische en Nederlandse Rode Kruis.

Belgische vluchtelingen.

De heer professor H. Burger en J. Th. Boelen, respectievelijk lid en een der secretarissen van het comité voor de Belgische vluchtelingen, hebben een inspectietocht door België gemaakt.

Het doel van de tocht was om na te gaan, in hoever terugkeer van de uitgewekenen naar hun woonplaatsen mogelijk is. Hiertoe werd per automobiel gereisd van Putte aan de Nederlandse grens over Antwerpen, Walem, Mechelen, Brussel, Leuven, Aarschot, Lier, Antwerpen en Essen, en op verschillende plaatsen ook met de autoriteiten gesproken.

De hoofddruk is, dat een algemene aanbeveling tot terugkeer niet zonder meer kan gegeven worden.

Groot verschil is er tussen de steden en het platteland. Aan de boerenbevolking moet bepaald worden aangeraden, ten spoedigste terug te keren.

Op het land wordt overal gewerkt. Dankzij het prachtige weer van deze zomer is de oogst van bijna alle levensmiddelen overvloedig. De

terugkerende landsbevolking vindt dus overal ruimschoots werk en daarmee tevens de zekerheid van voeding gedurende de winter. Voor zover de woningen vernield en onbewoonbaar zijn, zullen de landbouwers ongetwijfeld bij bureu een onderdak vinden.

Wat de steden betreft, hun indruk is, dat de bevolking van Antwerpen wel doet, zo spoedig mogelijk terug te keren. Voor henzelf en ook voor hun stad is het zaak, dat het maatschappelijk leven zo spoedig mogelijk weer op gang komt. Dit is de mening zowel van de burgerlijke als van de militaire overheid. Gelijke mening vernamen zij ook omtrent Mechelen, Aarschot en Leuven. Intussen is in elk dezer plaatsen een groot aantal huizen verbrand en ten enenmale onbewoonbaar. Dit geldt in veel sterkere mate voor andere plaatsen als Lier, Dendermonde, enzovoort, waar het gemakkelijker is, de nog onbewoonbare huizen te tellen dan de verwoeste.

Vluchtelingen, die niet geheel onbemiddeld zijn, doen het best, zelf te gaan kijken, of iemand af te vaardigen, die zich omtrent de staat van de woningen op de hoogte stelt. Aan onbemiddelden uit deze plaatsen mag zeker niet zonder plaatselijk onderzoek worden aangeraden, naar huis te gaan. De kans, dat zij in hun woonplaats noch huis, noch voedsel zullen vinden, is zeer groot.

Een inlichtingendienst omtrent de bewoonbaarheid van elk van deze plaatsen zal moeten worden ingericht. De moeilijkheden, aan de inrichting daarvan verbonden, zijn echter zeer groot; want in vele dezer plaatsen is er niets: geen bestuur, geen ambtenaren, geen middenstand, geen woningen, geen levensmiddelen.

Het provinciaal en gemeentebestuur van Antwerpen heeft tot de vorming van zulk een dienst de eerste stappen gedaan. De eerste

stappen, want bij gebrek aan ambtenaren was in den beginne het beheer van provincie en gemeenten ten enenmale ontwricht.

Zeer in het grove zal het omtrent de toestand der verschillende gemeenten gegevens gaan verzamelen.

Met zulk een inlichtingendienst is sinds een tweetal weken reeds aangevangen door een aantal Nederlandse vrijwilligers, onder aanvoering van professor Meijers van Leiden. De voornoemde twee heren hebben met dit werk met de grootste voldoening kennis gemaakt. Uiteraard golden de gevraagde en verstrekte inlichtingen allereerst de familiebetrekkingen. Hoe is het met onze ouders, met onze kinderen? Zijn zij in leven? Waar verblijven zij? Maar dan ook stelt een groot aantal zich de vraag: kunnen wij terugkeren? Het werk van deze mannen vindt bij de Antwerpse overheid een warme instemming. De intercommunale commissie, die thans onder voorzitterschap van dokter Louis Franck Groot Antwerpen bestuurt, heeft aan de Nederlandse commissie alle mogelijke medewerking verleend; de nodige lokaliteit, de hulp van het personeel der provinciale griffie, van burgerweesjongens, die als estafette dienst doen, enzovoort. De leden der commissie zijn de gasten der stad Antwerpen. Ook verwijst dokter Franck de vele aanhangers uit Nederland, die hem al te vaak met dezelfde vragen in het belang van vluchtelingen komen lastig vallen, naar deze commissie.

De talrijke aanvragen van uit Antwerpen uitgewekenen naar de staat van hun woningen, worden door de commissie in handen gesteld van het plaatselijk comité van openbare orde en zekerheid, dat met behulp van een vrijwillige politie, ter plaatse een onderzoek instelt, waarvan de uitslag door middel van de Nederlandse commissie wordt overgebracht aan de aanvragers. Omgekeerd worden aanvragen uit Antwerpen omtrent uitgewekenen in Nederland

overgebracht naar het regeringscomité in Den Haag en die omtrent geïnterneerden naar het Rode Kruisbureau op de Kneuterdijk aldaar.

Vragen van algemene aard worden onderworpen aan de militaire of burgerlijke overheid en door deze steeds vlot beantwoord. Ook gebruiken deze overheden de commissie, om hun besluiten in Nederland bekend te maken. De commissie staat in dagelijkse verbinding met een hulpbureau te Roosendaal, dat een deel der aldaar inkomende vragen dadelijk beantwoordt en de andere naar Antwerpen overbrengt. Alle briefwisseling moet worden gericht aan dit hulpbureau, Brugstraat 51, Roosendaal. Hier werken een aantal studenten; anderen zijn, onder leiding van de heer A. C. Bos, in dienst van het stationswerk en hebben eveneens de handen vol met de zorg voor het vertrek, helaas ook de terugkeer van duizenden vluchtelingen.

De commissie van professor Meyers heeft dringend behoefte aan een automobiel. Een welwillend aanbod zal op zeer hoge prijs worden gesteld.

Het werk, dat door deze commissie, evenals dat van duizenden anderen in den lande, spontaan en belangeloos wordt verricht, verdient de grootste waardering.

Reuter seint ons uit Londen:

De eerste scheepslading voedsel voor de Belgische vluchtelingen zal woensdag aanstaande op het Nederlandse stoomschip Coblenz naar Rotterdam worden gezonden. Het schip neemt 1000 ton levensmiddelen mee.

Het Belgische comité voor vluchtelingen te Middelburg heeft besloten, aldaar een gedenkteken op te richten uit erkentelijkheid voor de ontvangst.

Onder de kinderen van vluchtelingen te Domburg is het roodvonk uitgebroken.

Gisteren zijn over het station Roosendaal 13.000 personen uit ons land naar België teruggekeerd.

Te Roosendaal zelf verblijven op het ogenblik nog een 4000 à 5000 uitgeweken.

Het grootste gedeelte der te Breda vertoevende vluchtelingen is naar België terug gegaan. Gisteren ruim 600, van wie 200 voorzien van een vrijbiljet. Thans zijn er te Breda nog ongeveer 1500 uitgewekenen, van wie er 300 ten laste van het plaatselijk steuncomité komen.

Uitbetaling Belgisch spoorwegpersoneel.

Het Belgische gouvernement heeft, naar De Telegraaf meldt, bij verschillende instellingen hier te lande bedragen gestort, ter uitbetaling van het salaris voor het Belgisch staatsspoorpersoneel over de maand oktober van dit jaar. Die betalingen zullen geschieden woensdag 28 en donderdag 29 oktober te Vlissingen; vrijdag 30 en zaterdag 31 oktober te Roosendaal; te Amsterdam donderdag 29 oktober voor de dienst der tractie; vrijdag 30 oktober voor de exploitatie en zaterdag 31 oktober voor de dienst van weg en werken.

Beheerder Frans Bastiaanse, secretaris der Nederlandse vereniging van letterkundigen, te Hilversum, en Maurits Sabbe, penningmeester van de Vlaamse vereniging van letterkundigen, te Bussum, brengen ter kennis van de Vlamingen, die lid zijn van de Vlaamse vereniging van letterkundigen, dat er, desgewenst voor henzelf in beperkte mate en voor een aantal kinderen van Vlaamse letterkundigen gelegenheid bestaat tot huisvesting in de gezinnen van de leden der

Nederlandse vereniging van letterkundigen of van verwanten of vrienden van die leden.

Het gemeentebestuur van Boom (provincie Antwerpen) verzoekt ons het volgende te melden:

De gemeente Boom, welke zo erg geteisterd werd door roof en plundering vanwege het schuim van Boom en vooral van het omliggende, begint sinds enige dagen haar gewoon uitzicht te hernemen. Het grootste deel der bevolking is teruggekeerd; enkel de burgerij komt maar langzaam weer.

De winkels zijn grotendeels heropend. Brood en vlees zijn zeer gemakkelijk te verkrijgen. De markt van verleden donderdag was reeds zeer voldoende voorzien van groenten, enzovoort. Sinds verscheidene dagen is de gemeente door gas verlicht. De politie, bijgestaan door burgerpolitie, verzekert orde en rust, zo bij dag als bij nacht. Moesten nu nog enige nijveraars een aantal van hun werklieden aan de arbeid kunnen zetten, dan ware Boom wederom het Boom van vroeger. Duitse soldaten ziet men te Boom niet veel, ternauwernood een geringe wacht aan de houten brug.

Het bestuur der gemeente wordt verzekerd door de heer J. Lemmers, griffier, dienstdoende burgemeester, bijgestaan door de heren Van Crombruggen en Haesaerts, schepen, Frans Vermant, gemeenteraadslid, en Pol. Kennes, schoolhoofd, dienstdoende secretaris.

De heren Lodewijk Smets en de Gustaaf Vereycken, beambten, hebben hun dienst in het gemeentehuis hernomen.

De heer Defacq, politiecommissaris, vervult zijn ambt; hij wordt bijgestaan door de heer G. Struyf, hoofd der burgerpolitie.

De agent Lodewijk van Oosten heeft geen ogenblik zijn post verlaten. De scholen zullen in de loop der week, denkkelijk op woensdag 28 oktober, heropend worden. De leden van het onderwijzend personeel wordt dringend verzocht onmiddellijk naar Boom terug te keren om er hun dienst te hernemen.

Een comité tot schatting van de schade, veroorzaakt door beschieting, inbraak en roof, is samengesteld. De eigenaars zouden, in hun belang, goed doen, zo snel mogelijk terug te keren om de geleden schade te doen vaststellen.

Gistermorgen is er op de rooms-katholieke begraafplaats te Bergen op Zoom een Belgische soldaat, August Van Rompaye, begraven. Als slippendragers deden dienst enkele Belgische militairen, te Bergen op Zoom geïnterneerd.

Nadat de kerkelijke plechtigheden waren verricht, en het vuurpeloton driemaal zijn schoten had laten horen, heeft de Nederlandse kapitein Ente van Gils een korte toespraak gehouden.

De dienst der stoomtramwegmaatschappij Antwerpen-Bergen op Zoom-Tholen is thans ook weer hersteld. Dagelijks vertrekt om 6 uur 15, om 8 uur 20 en om 11 uur 20 uit Bergen op Zoom een tram naar Merchem¹ bij Antwerpen.

Rotterdam - Belgische vluchtelingen.

Een van de leden van het comité voor de Belgische vluchtelingen te dezer stede schrijft ons het volgende:

¹ In de krant van 27 oktober 1914 staat wel degelijk Merchem, het is dus niet duidelijk of bedoeld wordt Merksem dan wel Berchem.

Het Comité voor de Belgische vluchtelingen te Rotterdam verkeerde voortdurend in de moeilijkheid geen raad te kunnen geven aan de vluchtelingen, die daar kwamen vragen of zij gerust naar Antwerpen toe konden gaan of niet. Het bureau voor informatie van dit comité werd dagelijks bestormd door mensen die wel van alles vroegen, doch die geen besluit konden nemen.

Het comité kon zelf geen raad geven, aangezien het zich niet persoonlijk op de hoogte had gesteld van de toestand in Antwerpen, doch verwees de vluchtelingen naar de berichten die namens de Nederlandse en stedelijke overheden waren gepubliceerd, alsmede naar de mededelingen van bekende Antwerpenaren, die in vele dagbladen zijn afgedrukt. Die berichten vermochten echter niet het geschokte vertrouwen der arme vluchtelingen te herstellen en daarom is dit comité op het denkbeeld gekomen om een paar mannen uit het volk mee te nemen naar Antwerpen, om zich daar persoonlijk op de hoogte te stellen van de toestand op conditie, dat deze mensen weer mee zouden terugkeren om aan hun lotgenoten hun bevinding mee te delen.

Het kostte aanvankelijk enige moeite om geschikte mensen te vinden, want degenen die zich aanvankelijk aanboden waren teveel "heer" en te weinig "man uit het volk".

Eindelijk lukte het ons twee mannen te vinden, die ons voor onze onderneming geschikt leken; de een dreef een negotie in "patat friet" enzovoort en de andere was werkzaam in het havenbedrijf. We moesten echter de volgende dag al onze overredingskracht weer aanwenden om hen te bewegen met ons mee te gaan, want hun lotgenoten hadden hen in die tijd nog meer weten te bepraten om hier te blijven. Hier was het immers goed en van Antwerpen ... wat kan je er van geloven? En of ze ooit zouden terugkeren? Wat kon het comité garanderen? "De Duits" was toch immers alleen de baas?

Enfin, we kregen ze tenslotte toch in de auto, wat achteraf de grootste attractie bleek te zijn geweest en we hopen maar, dat ze niet teveel over de autotocht, maar meer over Antwerpen zullen vertellen.

We hadden onze uitverkorenen beloofd, dat we ze overal zouden brengen, waar ze maar een kijkje wilden nemen en spoedig bleek dat daaraan wel een schaduwzijde was verbonden, want we werden al dadelijk bij het binnenkomen in Borgerhout gebruikt om alle mogelijke vrienden en kennissen op te zoeken en urenlang moesten wij zwerven door een net van achterstraatjes in Borgerhout en te Antwerpen, om telkens uitroepen te horen als: salut Joseph! "Kijk daar hedde de Pier ook zulle" enzovoort. Begroetingen links en rechts, het was of wij een intocht deden met vorstelijke personen. Nu de heren voelden zich, geloof ik, als prinsen en ik weet niet of dit genoeg werd verwekt door het plezier van het weerzien van al die bekenden, ofwel door het plezier van gezien te worden terwijl ze zo fijn in een auto werden rondgereden

Het bleek alras dat onze metgezellen zich met zoveel commissies hadden belast, dat we nooit op tijd weerom zouden kunnen gaan en daarom besloten wij maar de vele brieven af te geven aan belangstellende omstanders, die ze dan wel verder zouden verzenden; af en toe wierpen onze vluchtelingen een paar brieven op straat, dicht bij het huis waar ze moesten bezorgd worden, en rekenden dan maar op de goede medewerking der voorbijgangers, om ze in de bus te doen.

Wij stelden ten slotte voor de stad in alle richtingen te doorkruisen, en toen wij in het zuiden kwamen vonden wij de eerste beschadigingen, die echter beperkt blijven tot een paar doorboorde huizen; verder hoorden wij niets als uitroepen van verbazing bij onze metgezellen, wanneer ze gebouwen langs kwamen waarvan het

gerucht had gelopen, dat ze waren verwoest of beschadigd en die nu bleken geheel gaaf te zijn gebleven. Ik geloof, dat de toestand zoals zij die aantroffen, een zeer gunstige indruk maakte en onze eigen indruk is dat het volk te Antwerpen zijn oude opgewektheid niet heeft verloren; ik vond de stad precies zoals ik hem van vroeger kende, alleen merkte men dat de straten niet zo vol waren als anders op zondagen en bood de Schoenmarkt eigenlijk alleen een tafereel van vernietiging, want daar waren een achttal winkelruiten naast elkaar plat geschoten

Het was natuurlijk ook eigenaardig de Duitse vlag van de toren te zien wapperen en Duitse in plaats van Belgische militairen te zien. Toch zagen wij nog enige Belgische, zelfs een Belgisch officier, doch deze personen waren allen bij het Rode Kruis.

De politie was tamelijk goed vertegenwoordigd en scheen in staat alleen de rust te bewaren, want wij zagen geen andere rustbewakers, met uitzondering van een sectie Beierse soldaten, die voor de Kommandantur was opgesteld.

De slagers- en bakkerswinkels hadden hun gewone aanzien en het volk op straat was eerder vrolijk dan neerslachtig; wij hoorden de straatjongens zingen:

“En komt er weer een zeppelin,
dan kruipen wij de kelder in”

wat een heel populair liedje scheen te zijn.

Wij hebben de hele weg langs talrijke wagens beladen met huisraad en personen terug zien komen en kregen de indruk, dat men zich vrijelijk in en buiten Antwerpen kon bewegen; talrijke voetgangers, rijtuigen, vrachtwagens en fietsen hebben wij in beide richtingen zich

zien bewegen en noordoostelijk van Antwerpen hebben wij geen Duitse soldaat gezien.

We hebben de indruk gekregen, dat de gevluchte Belgen, die weer zijn teruggekeerd, het beter hebben dan die, welke hier zijn gebleven, omdat hun zenuwen weer tot rust zijn gekomen, aangezien zij zich natuurlijk thuis meer op hun gemak voelen dan onder een vreemd dak en zonder betrouwbare berichten.

De Belgen in Holland kijken nog steeds bedrukt, vragen angstig naar familieleden; de Belgen in Antwerpen zijn meer luidruchtig en vrolijk, zoals hun aard is, en maken zich niet ongerust over hun bloedverwanten, die zij in goede handen weten en zegden tot onze metgezellen dat zij hen spoedig terug verwachtten.

Het enige waarvoor wij bang zijn is, dat wij onze medereizigers niet lang meer in Holland zullen kunnen houden, want zij verlangen beiden weer direct naar Antwerpen te gaan. Wij zullen echter hopen, dat zij lang genoeg zullen blijven om ongegronde vrees en onware voorstellingen te bestrijden, door een onpartijdige blootlegging van de bestaande toestand, waartoe zij beter in staat zijn dan wij en waarin zij eerder geloofd zullen worden dan wij, omdat zij landgenoten zijn en tevens mannen uit het volk, die van kinds af aan in Antwerpen hebben gewoond.

Wij vertrouwen dat hun verhalen velen zullen doen besluiten om vrijwillig naar hun haardsteden terug te keren, zodat het niet nodig zal zijn, dat er een sterke pressie door de overheden op hen zou worden uitgeoefend, waardoor het goede dat wij hebben willen bereiken een bittere nasmaak zou kunnen verkrijgen.

's-Gravenhage.

Belgische vluchtelingen.

Sedert er van regeringswege gelegenheid is gegeven aan Belgische vluchtelingen om terug te keren, zijn er uit Den Haag 590 personen teruggegaan

Voor vandaag zijn er ruim 200 bewijzen van kosteloos vervoer uitgegeven.

Berlijn, 26 oktober. Mededeling van hedenochtend van de grote generale staf uit het grote hoofdkwartier:

Westelijk van het IJzerkanaal, tussen Nieuwpoort en Diksmuide, welke plaatsen nog door de vijand bezet zijn, hebben onze troepen de zich daar nog hardnekkig verdedigende vijand aangevallen. Het Engelse eskader, dat aan de strijd deelnam, is door zwaar artillerievuur tot de terugkeer gedwongen. Drie schepen zijn getroffen. Het gehele eskader is daarom in de namiddag van 25 dezer buiten het zicht gebleven.

Bij Ieper is het gevecht totnogtoe onbeslist gebleven. Zuidwestelijk van Ieper en westelijk en zuidwestelijk van Rijsel hebben onze troepen bij de aanval voordelen behaald. Bij een verbitterde strijd uit de huizen hebben de Engelsen grote verliezen geleden en meer dan 500 gevangenen in onze handen gelaten. Ten noorden van Arras is een hevige aanval der Fransen op ons vuur afgestuit. De vijand heeft zware verliezen geleden.

Parijs, 26 oktober. Officiële kennisgeving van vanmiddag 3 uur:

Gisteren hebben wij onze stellingen op het front van Nieuwpoort tot Diksmuide gehandhaafd. De Duitse troepen, die tussen deze twee plaatsen de IJzer zijn overgetrokken, hebben geen vorderingen kunnen maken in de streek tussen Ieper en Roeselare.

Terneuzen, 26 oktober. Nog steeds gaan de Duitsers voort grote troepenmassa's in westelijke en zuidwestelijke richting te verplaatsen. Nadat zaterdagmorgen de bondgenoten tot dicht bij Tielt, op 33 km van Gent, waren genaderd, zijn ze daarna weer teruggedreven door verse Duitse troepen. Gisteren zijn te Gent vele duizenden Oostenrijkse troepen aangekomen. Er waren in de genoemde stad toch maar weinig Duitse militairen meer. Het is verboden per fiets van Gent in westelijke of zuidelijke richting te gaan, wel lopen er per dag weer twee treinen in de richting van Terneuzen. Deze treinen vertrekken van Wondelgem, een dorp enige kilometers ten noorden van Gent.

Militaire beschouwingen.

Van militaire zijde schrijft men ons:

Totnogtoe is er in de frontlijn niet veel beweging gekomen, al wordt vooral op het noordelijkste deel, tussen de Noordzee en la Bassée, met grote verbittering gestreden. Reeds de berichten van 21 oktober vermeldden dat er op die vleugel een geweldige slag aan de gang was, welke slag de volgende dagen werd voortgezet. Deze grote krachtsontwikkeling bij de Duitsers strekte zich ook verder naar het zuiden uit. Hoewel tevens van het overige front berichten van krachtige aanvallen inkwamen, kregen we toch de indruk, dat de grootste inspanning gericht was tegen de noordelijke vleugel, van Noyon tot aan de Noordzee, terwijl op dat gedeelte weer de hevigste gevechten zich afspelen bij Diksmuide, Ieper en ten westen van Rijsel.

Het laat zich dan ook wel aanzien, dat de Duitse legerleiding op deze vleugel een beslissing zoekt. Dat daartoe ook op de overige delen van het front krachtig wordt aangevallen is nodig om te voorkomen, dat troepenafdelingen naar het meer bedreigde gedeelte worden verplaatst.

In de eerste officiële berichten over de gevechten op deze vleugel lazen we dat ze plaats hadden op de fronten van Nieuwpoort tot Diksmuide, van Ieper tot Menen en van Waasten tot la Bassée. We trokken hieruit het besluit dat Menen nog niet door de geallieerden bezet was en vernamen ook niet dat het in Duitse handen was gevallen. Toch komt ons dit zeer merkwaardig voor, want als men deze fronten nagaat, dan ligt Menen op de punt van een uitspringende hoek, een positie die met het oog op een concentrisch geschutvuur verre van benijdenswaardig lijkt.

We vernamen echter niet van gevechten bij Menen, wel echter bij Diksmuide, Waasten en Armentières. Vooral bij Waasten en Armentières zou een doorbreking voor de Duitsers grote gevolgen kunnen hebben, daar dan de rest van de noordelijke vleugel kon worden "opgerold" - zoals de technische term luidt - en voor zover de rest weer naar het zuiden kon front maken het tenslotte tegen de zee zou worden gedrukt.

Zo ver zijn de Duitsers echter nog niet en de aanvallen aldaar zijn afgeslagen; alleen bij Diksmuide zijn ze vooruit gekomen en hebben Duitse troepenafdelingen het kanaal overschreden. Daartegenover staat echter dat de geallieerden bij Nieuwpoort vorderingen hebben gemaakt, vorderingen, die ze zeer zeker voor een groot deel zullen te danken hebben aan het Engelse scheepsgeschut, dat de Duitse noordelijke vleugel in flank en rug bestookt.

Het is niet onmogelijk dat de geallieerden nu toch nog op deze wijze een omvatting trachten door te zetten. Aan de vorderingen der tegenpartij bij Diksmuide moet dan echter paal en perk worden gesteld. De geallieerde troepen bij Nieuwpoort zouden anders van hun verbindingen worden afgesneden en zouden tenslotte met de rug naar de Noordzee moeten strijden, terwijl dan bij een nederlaag van geen ontkomen sprake kon zijn.

Van Duinkerken verder Frankrijk in.

Een onzer correspondenten schrijft ons:

Zo was het dus gelukt op Franse bodem te komen en toestemming tot verdere doorreis te verkrijgen. Ik had kunnen vaststellen, waar zich de uiterste posten der Duitsers in het noordwesten van België bevonden, terwijl mij tevens bekend was waar ze zich in het zuidelijk gedeelte in de nabijheid van de zee ophielden. Ieper, zo wist ik, was in hun handen en patrouilles waren ten zuidwesten van Veurne, bij de dorpen Esquelbecq en Zegerscappel gezien, doch daarvan weer verjaagd. De streek tussen Ieper en de zee was dus nog in het bezit de Belgisch-Franse troepen, doch alles duidde erop, dat de Duitsers ook naar deze streek sterke troepenafdelingen zouden zenden, die de Franse linkerflank wellicht zouden trachten te omvatten. Bovendien was het in het belang der Duitsers dit "gat", zoals wij de afstand Ieper naar zee noemden, zo spoedig mogelijk dicht te maken, daar zij dan de rest van het terugtrekkend Belgisch leger, dat pogingen zou doen om zich met de Fransen te verenigen, de weg zou kunnen versperren en misschien zouden kunnen krijgsgevangen maken. Dat de Duitsers hierin niet slaagden en juist een dag te laat kwamen, zal ik in de verdere loop van mijn reisverhaal de gelegenheid hebben u mede te delen.

De oorlogscorrespondent in Noord-Frankrijk van de Times seint dat de stand van zaken op de uiterste linkervleugel der bondgenoten zo gunstig is, dat de ontruiming van Oostende door de Duitsers aanstaande mag worden geacht.

Nadat Oostende door Engelse oorlogsschepen twee dagen was gebombardeerd, heeft de Duitse militaire commandant, admiraal von Schröder, de volgende proclamatie in de stad en de omgeving doen aanplakken:

“Het beschieten van Engelse hotels en Engelse onderdanen op de Belgische kust legt mij de plicht op, tot bescherming van de hier verblijvende Britse onderdanen, de nodige veiligheidsmaatregelen te nemen. Ik beveel dus, dat alle Engelse onderdanen in Oostende en in de aangrenzende kustplaatsen ten spoedigste deze plaatsen verlaten. Zij moeten zich per plaats verzamelen en zullen onder zeker geleide naar de Nederlandse grens overgebracht worden. Ik kan generlei verantwoording op mij nemen voor de ellende, welke de nutteloze Engelse beschieting op die wijze over de tot nu toe onder Duitse bescherming staande vrouwen en kinderen brengt.

De afdelingscommandanten moeten ervoor zorg dragen, dat de uitwijkende personen met alle zorg uit het bereik der Engelse schepen verwijderd worden.”

Men schrijft ons uit Oostende op zondagavond:

Zonder oponthoud hoort men hier het kanongedonder. De Duitsers beweren dat zij reeds eergisteren Nieuwpoort binnen zijn getrokken, maar aan die berichten hecht men hier weinig geloof. Sedert de Duitsers hier zijn brandt het licht weer in de straten, rijdt de elektrische tram weer, is het leven weer geregeld. Eigenaardig is het, dat in de haven nog een schip van de Oostende-Doverlijn ligt.

Eergisteren heeft een Engels oorlogsschip Oostende gebombardeerd. Dit veroorzaakte even een paniek, de Duitsers renden van de zeedijk naar beneden en de burgers vluchtten in de kelders. De beschieting heeft echter maar enkele minuten geduurd en slechts enige gaten geslagen in drie hotels aan de boulevard. Vooral het hotel Majestic is beschadigd. Twee officieren, een officier van gezondheid en een marineluitenant zijn er volgens de berichten bij gedood. Het is nu verboden op de zeedijk te komen, ofschoon het bombardement niet is hervat.

Evenals Brugge is ook hier de stad geheel vol militairen. Behalve marinetroepen, ook troepen van het derde legerkorps. Men ziet ook vele lichtgewonden, vooral met hoofdverbanden, door de straten lopen. De stemming der soldaten is opmerkelijk om hun algehele vertrouwen in de leiding en de zekerheid te zullen overwinnen.

Hoe de zaken staan, hoort men hier natuurlijk niet. Het is zeker, dat er uiterst bloedig gevochten is; vooral te Kortemark, aan deze zijde van de IJzer, waar de Duitsers in de moerassen vele verliezen geleden hebben. Te Oostende, evenals te Brugge, komen de laatste dagen voortdurend treinen en voertuigen vol gewonden aan.

Maandag hoorde ik op een wandeling van Oostende naar Brugge (23 km) zwaar kanonvuur uit het noordwesten. Waarschijnlijk waren het schoten van Duitse kustbatterijen te Blankenberge of Heist op Engelse schepen. Uit het zuidwesten, uit de richting Nieuwpoort en Diksmuide, was het, in tegenstelling tot de vorige dag, rustig.

Op het belfort te Brugge zag men heden matrozen seinen geven.

Het gerucht dat de pier te Zeebrugge vernield is kan ik beslist tegenspreken.

Het is misschien merkwaardig, het is in ieder geval tekenend voor het vrije verkeer in dit deel van België, dat ik van Nederland naar Oostende heen en terug ben gegaan zonder een enkele keer een paspoort getoond te hebben of met de Kommandantur in aanraking te zijn geweest zijn.

Te Brugge, welke stad niets heeft geleden, zijn volgens de Tijd een tweetal proclamaties door de Duitse overheid aangeplakt. De eerste deelt mee, dat de klok van de Halletoren een uur voor gezet is, dus op Duitse tijd gebracht, dat automobielen en rijwielen als vervoermiddel verboden zijn en men zich na 8 uur, Belgische tijd, niet

meer op straat begeven mag. De andere is een kennisgeving, dat de stad door Duitse troepen bezet is en eindigt met de gebruikelijke waarschuwing: "Indien nu of in de toekomst in uw stad Duitse troepen aangevallen worden, wordt de bezetting er uit getrokken en de stad zal zonder genade in brand geschoten worden. Ik waarschuw u!

De opperbevelhebber von Beseler,
generaal der infanterie.

De Duitsers hebben sedert enkele dagen in België inkomende rechten geheven van de artikelen die er vroeger in België ook aan onderhevig waren. Kaas, boter, chocolade, koffie enzovoort worden weer belast. Van tabak zou, naar verluidt, 60 centiemen per kilo gevorderd worden.

In Herstal, Wandre en andere plaatsjes in de buurt van Luik is gebrek aan brood en aardappelen. Brood is de laatste dagen te Maastricht opgekocht. In de gemeente Herstal, een plaats van 22.000 zielen, worden dagelijks 14.000 porties soep gratis uitgedeeld.

De heer P. van Hougaerden, senator te Luik, heeft reeds 500.000 frank voor de armen in de omstreken van Luik geschonken.

Ds. G. A. van der Bruggen, predikant bij de Vlaamse afdeling der Belgische zendingkerk te Brussel, vertelt in zijn weekblad Het Lampje iets naders over zijn verbanning uit België. Op 12 oktober kreeg hij, 's morgens om half negen, bezoek van de heer Van Vollenhoven, die hem vanwege het Duits gouvernement kwam aanzeggen, dat hij tot twaalf uur tijd had om zich gereed te maken om het land te verlaten ds. Van der Bruggen begreep wel waarom. Hij had aanmerking gemaakt op de krijgsvoering der Duitsers in België. De predikant verzocht een dag uitstel en tevens om de reis te

mogen doen per militaire trein. Dit tweevoudige verzoek werd hem toegestaan. Als "uitgewezene" reisde hij gratis. De trein vertrok om half drie van Brussel en kwam 's avonds om tien uur te Luik aan. Op de reis telde ds. Van der Bruggen 21 militaire treinen met soldaten, paarden, kanonnen en transportwagens, alle in de richting van Brussel. Met de hulp van allerlei voertuigen bereikte ds. Van der Bruggen de volgende dag Maastricht. Hij vertrok van daar terstond naar Nijmegen, waar hij zich voorlopig heeft gevestigd.

Uit Antwerpen.

Onze correspondent de Middelburg meldde ons gisteren:

Toen wij gisterenochtend om 4 uur 50 Middelburg verlieten kwamen op alle tussenstations tot Roosendaal honderden vluchtelingen in de trein en duizenden zijn gedurende de dag te Antwerpen aangekomen. De daar aangerichte schade blijkt groter dan vermoed werd; vele verzakkingen zijn geconstateerd. Toen wij aankwamen werden juist plakkaats aangebracht behelzend dat vergoeding voor schade zou worden gegeven. De Duitsers bewegen zich te Antwerpen alsof ze er jaren hebben gewoond; ze zijn tegen ieder beleefd. Passen worden nauwelijks nagezien. Toen iemand vroeg hoever hij van Essen aan de Belgische grens verwijderd was, werd verbeterd: "Essen aan de Duitse grens, bitte". Gisterenavond op de terugreis vonden wij tot onze verwondering het treinstation Essen dat 's morgens wemelde van Duitse soldaten, geheel verlaten. De Belgische vlag was aan de gevel van het station gehesen. Ook op de stations tussen Merksem en Essen waren geen Duitsers meer.

Was voorheen de treinreis Antwerpen-Essen kosteloos, sinds gisterenavond wordt 1 frank geheven op kaartjes waarop staat "Palais de Glace frs. 0.50". Het zijn dus geen officiële spoorkaarten.

Doctor A. Michotte, hoogleraar aan de Leuvense hogeschool, schrijft in verband met de berichten, dat de cursussen aan die hogeschool naar Cambridge zouden worden overgebracht:

“In een zitting, kortelings gehouden, hebben de autoriteiten der Leuvense universiteit, te Brussel aanwezig, besloten, met alle waardering voor het broederlijk en edelmoedig aanbod der Universiteit van Cambridge, de uitnodiging af te wijzen, die hun was gedaan.

Dit besluit werd gerechtvaardigd door tal van redenen waarvan het mij voldoende zal zijn te vermelden de gebiedende noodzakelijkheid onmiddellijk en zo volledig mogelijk het onderricht te hervatten in Leuven zelf, zodra de omstandigheden het zullen veroorloven en het verkeer in België zich zal herstellen.

Overigens maakte de ontzettende moeilijkheid, die er op het ogenblik in ons arm land voor professoren en studenten bestaat om met elkaar in verbinding te komen, elk aannemen ondoenlijk.

Enige professoren van Leuven hebben zich naar Engeland begeven, teneinde dit antwoord aan de Universiteit van Cambridge over te brengen. Zij zullen er ongetwijfeld verscheidene collega's ontmoeten, die à titre privé, de Engelse universiteiten bezoeken, waar men hen de hartelijkste en grootmoedigste ontvangst bereidt.”

Men meldt ons uit Maastricht:

Gisteren zijn te Luik 400 Engelse marinesoldaten aangekomen, die in de gevechten bij Nieuwpoort waren gevangen genomen.

In Luik wordt zwaar kanongebulder gehoord uit noordwestelijke richting.

Een Duits officier heeft verzekerd, dat reeds drie 52 cm-mortieren in Aken gereed staan.

In een onzer ochtendbladen van enkele dagen geleden hebben wij een beschrijving gegeven van “het beleg van de Achelse Kluis”. Dat bericht was ons door een correspondent toegezonden. Thans blijkt ons dat dit bericht was ontleend aan de Eindhovense Courant.

Men schrijft ons uit Koewacht:

Zondag bleek, dat de 600 Belgische jongelingen, die uit vrees van door de Duitsers meegenomen te worden, naar hier gevlucht waren, zich hadden laten bang maken door een loos gerucht. Allen zijn weer naar huis teruggekeerd, evenals de jongemannen van Moerbeke, Sinaai en Stekene, die ook naar hier waren gevlucht. Alles is rustig in de Belgische grensdorp. De Duitse soldaten zijn zeer vriendelijk jegens de bevolking.

Dinsdag 27 oktober 1914 – avondeditie

Het inlichtingenbureau der Belgische legatie, Nassau Dillenburgerstraat 25 te 's-Gravenhage, verzoekt boeken, zowel Franse als Hollandse, tijdschriften, geïllustreerde weekbladen, spelen enzovoort te willen geven voor de geïnterneerde soldaten.

Gaarne ontving genoemd bureau een en ander toegestuurd aan Hotel Paulez, Korte Voorhout 2.

Op aanvraag is het bureau bereid boeken, enzovoort, te laten afhalen.

Naar ons van betrouwbare zijde wordt medegedeeld, laten de Duitse autoriteiten in België voorlopig niet toe, dat genoemd land wordt

bezoekt door automobilisten of wielrijders die daar slechts voor hun
genoegen komen. Zij, die dat verbod overtreden, stellen zich op eigen
verantwoordelijkheid bloot aan de maatregelen, die de Duitse
autoriteiten menen daartegen te moeten nemen.

De regeringscommissaris, jhr. Mr. Ruys de Beerenbrouck, heeft de
minister van binnenlandse zaken telegrafisch bericht, dat door hem
bezoekt zijn: Halsteren, Steenberg, Dinteloord, Oudenbosch,
Zevenbergen, Terheyden, Oosterhout, Teteringen, Princenhage,
Etten en geheel westelijk Zeeuws Vlaanderen, en deelt als zijn
bevinding mee, dat de terugkeer naar België uit laatstgenoemd deel
onbetekenend is tengevolge van ongerustheid en van het feit, dat
velen afkomstig zijn uit beschoten steden als Leuven.

De heer Louis Franck te Antwerpen heeft aan de burgemeester van
Dordrecht de volgende dankbetuiging gezonden:

Ik bevestig u met deze de hartgrondige dank, die ik reeds aan uw
afgevaardigde heb uitgedrukt voor het edele voorbeeld van
mensenliefde en het roerend bewijs van broederlijke gezindheid
door uw gemeente aan onze vluchtelingen in deze ogenblikken van
beproeving gegeven. Gelieve te geloven, dat wij voor het leven de
schuld zullen gevoelen, die wij tegenover het Nederlandse volk
hebben aangegaan.

Belgische vluchtelingen.

Vanwege het consulaat generaal der Nederlanden te Antwerpen
ontvangen wij de volgende mededeling, welke aan dat consulaat
werd toegezonden.

De bestendige deputatie van de provinciale Raad van Antwerpen
doet een vurige oproep op het plichtsbefef van alle gemeentelijke
overheden opdat de heren burgemeesters, schepenen,

secretarissen, ontvangers en andere plaatselijke beambten niet langer hun wederzijdse bediening zouden verwaarlozen en onmiddellijk hun bekledingen zouden hernemen.

Namens de bestendige deputatie
(getekend) Montens.

Het provinciaal comité in Zeeland te Vlissingen heeft weer een zeer grote voorraad kledingstukken, schoenen en levensmiddelen uit Engeland ontvangen.

Per stoomschip Telegraaf III zijn hedenmorgen van Alblasserdam 66 Belgische vluchtelingen naar Antwerpen vertrokken. In Alblasserdam zijn thans geen vluchtelingen meer.

Gisteren zijn weer ongeveer 200 vluchtelingen uit Hansweert naar Antwerpen vertrokken per stoomschip Telegraaf V. Er zijn hier nog ruim 6000 vluchtelingen, van wie 1000 op schepen.

Rotterdam.

Belgische vluchtelingen.

Vandaag zijn over de 1000 vluchtelingen van hier teruggekeerd, veel meer dus dan gisteren. Met de drie ochtendtreinen vertrokken er 503, van wie 362 betalenden en 141 kosteloos. Met de extra trein van 9 uur 35 gingen er 423 mee. Deze trein, die uit 25 wagons was samengesteld, was zo vol vluchtelingen, dat in Dordrecht er 250 niet mee konden. Deze werden met de volgende trein vervoerd.

Aan het station Beurs stapten met de ochtendtreinen 102 uitgewekenen in, van wie er 5 kosteloos vervoerd werden. Met de trein van half twaalf vertrokken er van dit station ook nog 80 kosteloos uit Gouda.

Met de stoomboot Telegraaf III van de firma H. Braakman & C° zijn hedenochtend ruim 40 Belgische vluchtelingen van hier naar Antwerpen vertrokken.

Geïnterneerden.

Heden zijn weer vijf gewond geweest zijnde Belgische militairen van hier naar het interneringsdepot Harderwijk overgebracht en zijn er twee Belgen, die in ziekenhuizen verpleegd werden, ter beschikking der politie gesteld.

Met de Middelburgse boot wordt heden namiddag een transport van 15 gewonde Belgische militairen uit Middelburg hier verwacht.

Amsterdam. Belgische vluchtelingen.

Met een extra trein, die hedenmorgen om 7 uur 10 van het Centraal Station vertrok, zijn 235 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

De gemeente en de Belgische vluchtelingen.

Er worden de laatste dagen klachten gehoord over de verzorging van gemeentewege van de hier ter stede verblijvende Belgische vluchtelingen. Gisteren nog verzekerde ons iemand, dat de voeding, welke in het armenhuis bereid wordt, onvoldoende is voor de vluchtelingen in de gemeenteloodsen op de IJ-kade, van wie de meesten nog in de kracht van hun leven (of jonger) zijn, en een dame, die gezegde gemeenteloodsen heeft bezocht, schreef dadelijk een ingezonden stuk in de lokale pers, om haar verontwaardiging over allerlei gebreken in het logies te uiten. "De Amsterdammers", zo drukte zij zich uit, "hadden de Belgen met open armen ontvangen, maar Amsterdam moest zich schamen."

Nu moet men zich voor een rechtvaardige beoordeling van deze zaak allereerst wel veronderstellen, dat de officiële liefdadigheid altijd wat killer aandoet dan de particuliere, vooral wanneer deze, met zoveel ontroerende geestdrift, zoveel spontaneïteit, beoefend wordt als hier, onder de invloed der bijzondere tijdsomstandigheden, in de eerste dagen hier ter stede, of liever hier te lande geschied is. Daarop moest reactie volgen. Om meer dan één reden kon de inmenging van de overheid in het werk der barmhartigheid, dat de burgerij op zo'n schone wijze begonnen was, op de duur niet uitblijven. Men moet verwachten, dat van lieverlee de particuliere liefdadigheid wat zal verminderen en vooral ook dat het aantal der particuliere hulpkrachten zal afnemen. Bovendien heeft de overheid voor de belangen der gemeenschap te waken. In een vorige correspondentie deelden wij reeds het een en ander mee omtrent haar voorzorgen in het belang van de algemene gezondheidstoestand, maar in het algemeen kan wel gezegd worden, dat op het gemeentebestuur de plicht rustte, om controle en toezicht uit te oefenen op de over de gehele stad verspreide Belgische vluchtelingen, ten getale van enige duizenden.

Alleen reeds hierom was een sterke centralisatie der vluchtelingen gewenst, aldus verzekerde ons hedenmorgen wethouder Jitta, in een vraagsprek, dat wij, naar aanleiding van bovengenoemde klachten, met hem hadden en daarbij kwam dan nog, naar hij mededeelde, de wenselijkheid om meer eenheid te brengen in de behandeling der verschillende groepen van vluchtelingen. Het particulier initiatief wordt echter zoveel mogelijk ontzien. Als de verzorgers de wens te kennen geven om hun verpleegden te houden en de door henzelf bekostigde toevlucht voldoet aan de vereisten, dan werpt de gemeente daartegen geen bezwaren op, hoe noodzakelijk ze overigens de concentratie ook moge vinden.

De centralisatie der vluchtelingen geschiedt, naar mijn weten, op de IJ-kade. Ongeveer 3000 zijn er reeds opgenomen in de loods van de Stoomvaartmaatschappij Nederland en de loodsen L. D. en D. D. der gemeente. De oud-hoofdcommissaris van politie hier ter stede, de heer Hordijk, is er met de leiding belast, terwijl de oud-directeur van het armenhuis, de heer Flaes, het toezicht heeft op de menage. De loodsen D. en D. D. waren ook reeds in de eerste dagen in gebruik, toen de toevloed van vluchtelingen zo groot was. Daarna zijn ze eerst ontruimd, om voor een langer verblijf van de uitgewekenen in orde te worden gebracht. Er zijn nu een aantal waterkranen aangebracht en er zal worden gezorgd voor afzonderlijke wasgelegenheden, waar degenen, die daaraan behoefte hebben, zich kunnen wassen en verschonen. Ook zullen de uiterst primitieve privaten, welke eerst inderhaast waren getimmerd, worden verbeterd. Wat betreft de slaappleaatsen, is men nu al druk bezig om voor allen strozakken te maken. Het liggen op het losse stro kon op de duur niet bestendig worden, omdat dit in strijd is met zindelijkheid en orde.

De voeding werd aanvankelijk bereid in de keuken van het armenhuis; per motorboot werd het eten van daar naar de IJ-kade gebracht. Daardoor ontstond wel eens vertraging, dat spreekt vanzelf. Niet alleen voor de loods van de Nederland zelf, maar ook voor de gemeenteloods L. wordt nu echter gekookt in de kombuis van een voor de wal liggend zeeschip en voor loods D. is een overeenkomst getroffen met de coöperatieve keuken.

Het gehalte van het voedsel was volgens de wethouder tot dusver over het algemeen goed. Hij heeft zich daarvan persoonlijk overtuigd. Een enkele dag slechts waren er klachten, ook omdat het toen minder in de smaak viel. Het menu bestaat uit: gestampte pot met spek of vet; stokvis met aardappelen of dikke gortsoep met schinkel en groenten. Verder 's morgens en 's avonds koffie met brood en op

het brood van tijd tot tijd een versnapering: kaas, worst of anderszins, hetwelk van particuliere zijde wordt gezonden.

Dat in de gemeenteloodsen de zedelijkheid gevaar zou lopen, zoals beweerd is, doordat verpleegden van verschillende kunne naast elkaar liggen, ontkende de wethouder. De ongehuwden van beide geslachten worden zoveel mogelijk gescheiden gehouden, maar de gezinnen blijken er zeer op gesteld te zijn om samen te blijven en in de nabijheid van hun eigen armzalig bezit. Scheiding van de gezinnen zou tot grote moeilijkheden met verpleegden aanleiding geven. Bovendien is er dag en nacht behoorlijke controle en 's nachts doorlopend verlichting, zodat onregelmatigheden niet kunnen voorkomen.

Met nadruk ontkende de wethouder, dat er bij de gemeente enig streven zou zijn om het verblijf hier ter stede aan de verpleegden zo weinig aantrekkelijk te maken, dat zij ten slotte als het ware gedwongen zouden zijn, naar hun land terug te keren. De mensen genieten in alle opzichten een goede verzorging. Amsterdam behoeft zich niet te schamen.

Tenslotte vestigde de wethouder onze aandacht op drie inrichtingen, welke de gemeente ten behoeve van de Belgische vluchtelingen heeft ingericht.

Allereerst is het IJ-paviljoen aangewezen voor de opnemng van ongewenste elementen onder de vluchtelingen. Men voelt wel, dat dit ook in het belang is van de anderen. In de tweede plaats is er een observatiehuis, Kromme Waal 25, waar de verpleegden zo nodig kunnen worden gereinigd, gevaccineerd enzovoort, en ten derde is er op de Singel 340 een inrichting, waar de oude en gebrekkige leden, die een afzonderlijke verzorging behoeven, worden verpleegd.

Parijs, 26 oktober. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

In België is Nieuwpoort hevig gebombardeerd en de Duitsers gaan voort met hun krachtsontwikkeling langs het front Nieuwpoort-Diksmuide, doch volgens de laatste berichten schijnen zij daarmee nergens resultaten te hebben bereikt.

Onze gehele front tussen La Bassée en de Somme heeft eveneens hevige nachtelijke aanvallen te doorstaan gehad, die echter alle werden afgeslagen.

Van het overige front is niets te vermelden.

Berlijn, 27 oktober. Ambtelijke mededeling van hedenmorgen uit het grote hoofdkwartier:

De gevechten aan het IJzerkanaal, bij Ieper en zuidwestelijk van Rijsel worden met dezelfde hardnekkigheid voortgezet. De Duitse troepen hebben ook gisteren vorderingen gemaakt.

Op het overige gedeelte van het gevechtsfront in het Westen hebben zich geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan.

Oostburg, 27 oktober. Sedert hedenmorgen 8 uur wordt door geheel West-Vlaanderen weer in alle hevigheid het kanongebulder uit westelijke richting gehoord.

Londen, 27 oktober. Aan de Times uit Noord-Frankrijk:

Nergens langs de gehele IJzerlinie heeft de vijand met meer kracht en woede aangevallen dan bij Ieper, het centrum van de strijd in Vlaanderen. De Duitsers waren 250.000 man sterk. Gedurende vijf kritieke dagen werden zij door de Engelse strijdmacht in bedwang gehouden. Onze mannen vochten grimmig in de verschaningen, terrein winnend of verliezend naargelang van het getij van de slag.

Granaten en granaatkartetsen vielen op hen neer. Granaten van de grote, uit Antwerpen meegevoerde belegeringskanonnen wierpen de aarde in de loopgraven op en begroeven menigmaal onze daar liggende soldaten. Weer en nog eens weer rukten grote troepen vijandelijke infanterie tot binnen 500 el afstand, hielden dan halt en vuurden hun salvo af. Ze hadden geen zin in een bajonetaanval. Weer en nog eens weer sprongen onze mannen uit de loopgraven en stormden met de bajonet op hen in. Ze vluchtten, de geweren onder het lopen over hun schouders afvurend.

Vele honderden werden gevangen genomen en duizenden zijn door de kanonnen, mitrailleurs en geweren weggemaaid. Weer regenden granaten en granaatkartetsen op onze verschaningen. Nieuwe vijandelijke infanterietroepen werden aangevoerd. De toestand werd kritiek. Het scheen, of de verdediging van onze dapperen zou moeten zwichten door de overmacht. Nog handhaafden zij zich, tot het vrijdag werd en de zo nodige versterkingen aankwamen. De positie was gered. De vijand werd 15 mijl teruggeworpen. Dit is in het kort de geschiedenis van vijf dagen strijd in de veldslag bij Ieper. Het einde is er echter nog niet.

Berlijn, 27 oktober. Naar het heet is de Belgische regering voornemens, de beide kamers, die ieder jaar op de tweede dinsdag van november plegen bijeen te komen, naar Havre te verplaatsen, waar thans ook de zetel van de Belgische regering gevestigd is.

Bij de vlucht van de Belgische regering uit Antwerpen zijn ook, naar verteld wordt, tal van afgevaardigden en senatoren het ministerie naar Frankrijk gevolgd.

Van de Brabantse grens.

Roosendaal, 27 oktober. De Belgische consul, de heer Antoine Laane, is nog niet te Roosendaal weergekeerd. Juiste gegevens omtrent een en ander ontbreken nog. De automobiel van de consul zou echter even buiten Antwerpen door Duitse militairen aangehouden zijn op een ogenblik, dat alleen mevrouw Laane met een van haar kennissen nog in het rijtuig gezeten was. De chauffeur werd verwijderd, door een Duitse militair vervangen, en de automobiel snorde weg met achterlating van de consul en zijn reisgenoot. De consul heeft zich onmiddellijk naar de Duitse autoriteiten begeven ten einde over deze ontvoering inlichtingen te kunnen inwinnen. Op het ogenblik is noch de consul, noch zijn echtgenote met hun reisgenoten hier teruggekeerd. Ik verneem wel, dat ze elkander hebben teruggevonden.

Keulen, 27 oktober. Uit Antwerpen aan de Kölnische Zeitung:

Ongeveer vijftig grote handelshuizen te Antwerpen hebben wegens vernieling van hun voorraden door de Engelsen, voordat dezen uit Antwerpen aftrokken, bij de Amerikaanse consul in Den Haag aanspraak gemaakt op schadevergoeding tot een bedrag van 230 miljoen frank, te voldoen door de Engelse regering. De vernieling is namelijk niet tijdens de verdediging van de stad, doch eerst na de ontruiming door de terugtrekkende Engelse troepen op moedwillige wijze geschied.

Het communiqué van het Franse gezantschap te 's-Gravenhage van heden luidt als volgt:

Hoewel Duitse strijdmachten er in geslaagd zijn over de IJzer tussen Nieuwpoort en Diksmuide te komen, kenmerkte zich de dag van gisteren door een vooruitgang onzerzijds op tal van punten en in het bijzonder in de streek ten noorden en ten oosten van Ieper. Ons gevechtsfront is overal gehandhaafd gebleven op de algemene lijn

waarop het gevecht aan de gang is tussen de Noordzee en Arras, Nieuwpoort, Diksmuide, de streek tussen Ieper en Roeselare, tussen Armentières en Rijsel, ten westen van La Bassée en van Lens, ten oosten van Arras, om zich aan te sluiten aan de algemene linie, reeds in verschillende communiqués aangegeven en op welke wij, sedert een veertiental dagen, op elke plaats merkbaar vooruit zijn gegaan.

De dagelijkse verliezen der Duitsers in de noorderstreek blijven zeer aanzienlijk en de troepen der bondgenoten hebben gisteren nog talrijke gevangenen gemaakt en bovendien veldgeschut genomen.

Oorlogsschatting van Bilzen.

Wij lezen in Antwerpse Tijdingen:

Aan de Belgisch-Limburgse gemeente Bilzen is een oorlogsschatting opgelegd van 100.000 frank in klinkende munt. Deze som moet betaald worden omdat, volgens de Duitse overheid, op een dag dat een Belgische patrouille de tramlijn onklaar maakte, door burgers geschoten werd.

De Bilzenaars loochenen zulks; geen enkele der burgers heeft geschoten, maar wel uhlanen.

Heer dr. van Best, lid der Tweede Kamer van Nederland, die zwager is van de heer Gielen van Bilzen, heeft over het feit een onderzoek gedaan, en heeft getuigen genoeg gevonden om de onschuld der burgers van Bilzen te bewijzen. Genoemd kamerlid zal nu de commandant van Luik trachten te overtuigen, dat de geëiste oorlogsschatting onrechtvaardig is, daar het vast staat dat de burgers niet geschoten hebben.

De oorlogstoestand.

De Duitsers zijn nu wel tussen Nieuwpoort en het zuiden met een niet onbetekenende troepenmacht de gekanaliseerde IJzer over getrokken, maar Nieuwpoort en Diksmuide zijn beide nog in de handen der bondgenoten. De afstand tussen Nieuwpoort en Diksmuide bedraagt slechts 15 km. Men kan dus zeggen, lang kan die toestand niet duren. De Duitsers moeten of die stellingen in hun beide steden innemen of zij moeten weer over het kanaal terug. Tot dusverre is geen van beide geschied. Wel zeggen de berichten dat de Duitsers Nieuwpoort hebben aangevallen. Zij staan thans, naar hun eigen bericht, ten westen van het IJzerkanaal, vrijwel ten zuiden van Nieuwpoort en ten noorden van Diksmuide.

Merkwaardig is het bericht, dat het Engels eskader zondagmiddag van voor Nieuwpoort is weggevaren (men herinnert zich het bericht uit Zeeland dat daar het vuur van het scheepsgeschut sedert zondagmiddag niet meer werd waargenomen). Ze zijn door het Duitse geschutsvuur verdreven, zeggen de Duitsers. Inderdaad, waar van Engelse zijde zo hoog opgegeven werd van de steun, die de vleugel der bondgenoten van de Engelse oorlogsbodems ondervond is moeilijk aan te nemen, dat zij vrijwillig met het geven van die steun zijn opgehouden en dit te meer waar we sindsdien niets hebben vernomen over een hervatting van het Engelse vuur uit zee. Wellicht zullen wij er echter spoedig meer van horen.

We wezen op de grillige vorm van het front tussen Nieuwpoort en Diksmuide. Gaan wij een weinig naar het zuiden, dan ontmoeten wij hetzelfde verschijnsel. De Duitsers staan hier, naar het groot hoofdkwartier ons meldt, ten zuidwesten van Brielen, dus ten zuiden van Poperinge ongeveer. Echter begint het front der bondgenoten tussen Ieper en Roeselare, zelfs hebben zij zich daar, volgens de Duitse berichten, aanzienlijk versterkt. Een dergelijke toestand dus als tussen Nieuwpoort en Diksmuide.

Wij gaven zoeven als aannemelijk te kennen, dat de grillige vorm van het front in de hitte van het gevecht is ontstaan, en niet van lange duur zal wezen. Echter kan men zelf te dien opzichte niet volkomen zeker van zijn voorspellingen zijn. Men zie maar eens naar hetgeen in Woëvre tussen Verdun en Toul heeft plaats gehad. Het Duitse front buigt op tamelijke afstand van Verdun om en springt vervolgens met een punt zuidwestelijk vooruit tot St. Mihiel en loopt dan weer naar het noorden, ja, zelfs heel lichtelijk naar het noordoosten.

Wij zegden zoeven dat het front der bondgenoten, ten oosten van de stellingen tussen Ieper en Roeselare door loopt. De lijn van het front staat aangegeven in de officiële Franse mededeling van gisteren 8 uur. Bij de vertaling in ons ochtendblad zal de lezer gelet hebben op de zin, waarin wordt meegedeeld, dat de Duitsers, die tussen Nieuwpoort en Diksmuide de IJzer zijn overgetrokken, geen vorderingen hebben kunnen maken tussen Ieper en Roeselare. Het spreekt immers al te zeer vanzelf dat Duitse troepen, die zich op een bepaalde plaats bevinden, geen vorderingen kunnen maken in een ander gedeelte van het gevechtsterrein, waar ze niet zijn. Deze lezing is dan ook waarschijnlijk aan een scherts van het drukduiveltje toe te schrijven, dat zich een goocheltoer met de gevechtslinie heeft veroorloofd. We laten het gedeelte van de Franse mededeling, waar het in dit verslag op aan komt, nog eens volgen in de vertaling, die ons het waarschijnlijkst voorkomt.

Gedurende de dag van gisteren hebben we ons terrein, ruw gesproken, de linie Nieuwpoort Diksmuide gehandhaafd. (Men neme in aanmerking, dat het IJzerkanaal tussen Nieuwpoort en Diksmuide een boog naar het noordoosten beschrijft.) De Duitse troepen, die tussen deze twee plaatsen de IJzer zijn overgetrokken, hebben geen vorderingen kunnen maken.

Het front loopt verder door de streek tussen Menen en Roeselare en die tussen Armentières en Rijsel, voorts over een punt ten westen van la Bassée en Lens en ten oosten van Arras. Verder loopt het front in zuidelijke richting over de reeds in vorige communiqués aangegeven plaatsen.”

De loop van het front was ons uit de vroegere berichten reeds in hoofdzaak bekend.

De slag bij Nieuwpoort.

Een bijzondere correspondent van Reuter te Dover deelt bijzonderheden mee over de beschieting van de Duitse stellingen tussen Nieuwpoort en Middelkerke door de verenigde Engelse en Franse smaldelen. De bodems waren twaalf uur lang in aanhoudend gevecht. Het vechten begon om 6 uur 's ochtends op de dag van Trafalgar, toen het smaldeel, op ongeveer 4 km uit de kust, de schansen van de Duitsers 5 km landinwaarts onder vuur nam. De matrozen bleven tot 6 uur 's avonds op hun post. Het vuur was snel en aanhoudend. Een Engels schip verschoot alleen 1000 lyddietbommen en granaatkartetsen.

Het vuur van de schepen richtte onder de Duitse schansen en batterijen in de duinen vreselijke verwoestingen aan. De bondgenoten vernielden onder andere een Duitse batterij veldartillerie, verstrooiden een Duitse pontonnierstrein, die bijeen was gebracht om de overgang over de IJzer te forceren, vernietigden een munitiecolonne, doodden de generaal von Tripp en zijn hele staf en dwongen de Duitsers hun stelling voor Nieuwpoort te ontruimen. Sommige kanonnen losten 14 schoten in de minuut. De aangerichte schade was van de schepen af duidelijk te onderkennen.

Een poging van de Duitsers om de schootsverheid te vinden door het oplaten van een vliegtuig dat rokende ballen liet vallen, mislukte. Aan het einde van de dag was de hele kust van Nieuwpoort tot Oostende schoongeveegd en stond alles in vuur en vlam. Later werd gemeld dat de Duitsers 4000 doden en gewonden verloren hadden.

In een beschrijving, die een correspondent van de Times van het vechten te land geeft, vermeldt hij dat de Duitsers er in slaagden door een aanval uit Westende en Slijpe de Grote Bamburg, een groot complex van boerderijen aan de kust, in te nemen. Dit was een slag voor de bondgenoten, aangezien die boerderijen een soort van vesting vormen. Zoals gewoonlijk, beschikten de Duitsers over een overstelpend aantal mitrailleurs.

Ook van het Engelse smaldeel werden te Nieuwpoort machinegeweren aan wal gezet en haastig naar voren gebracht om de Grote Bamburg te redden, maar ze kwamen te laat. De Duitsers waren al in de hoeve en hadden hun machinegeweren opgesteld. De Belgen waarschuwden luitenant-ter-zee Wise van de Severn met zijn 20 man, dat zij de hoeve niet moesten naderen, maar hij verstond hen niet en viel op 50 m van de hoeve.

Zwerftochten op het oorlogsterrein.

Brussel, 24 oktober.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft ons:

Te Leuven, zo heette het algemeen, heerste tyfus en difteritis, en op onze reis naar Luik, waar we zes Griekse studenten uit de gevangenschap zouden gaan verlossen, besluit ik dit eens te onderzoeken. Leuven blijft toch altijd nog het centrum van het verwoeste België, maar de Duitsers zijn druk bezig de stad weer haar oude gedaante te hergeven. Niet alleen is het gemeentebestuur weer

in ere hersteld en zwaaien de Belgische politieagenten er weer de scepter, niet alleen zijn alle straten gereinigd en de puinhopen verdwenen, maar men is zelfs bezig de huizen weer op te bouwen en, waar dit momenteel nog niet mogelijk is, grote schuttingen te plaatsen rond de bouwvallen. Honderden arbeiders worden door de gemeenteraad gebruikt om alles weer in goede staat te brengen, waardoor tegelijkertijd de werkloosheid veel verminderd is.

De handel herleeft er weer allerwegen, en men treft vooral hier reeds vele Duitse kooplieden aan, die hun waren van hier naar Brussel en Antwerpen vervoeren. Velen daarvan waren bij het uitbreken van de oorlog door de Belgen over de grenzen gezet. Het is me opgevallen, dat er een neiging bestaat bij de Belgische bevolking om zich met de Duitse soldaten te verbroederen, waartoe ze dikwijls door de nood gedwongen worden. Want nood wordt er geleden, en zal er deze winter nog heel wat meer geleden worden. Het is volkomen onbegrijpelijk waarvan al deze mensen gevoed moeten worden, nu de industrie vrijwel stilligt. De Duitsers trachten alle eigenaars van fabrieken, enzovoort te bewegen hun zaken weer op te vatten, maar dikwijls ontbreken natuurlijk de grondstoffen of zijn de fabrieken zelf gedeeltelijk of geheel verwoest.

De mindere klasse zegt eenvoudig: “de Duits zal seffens weggaan”; daar blijft het bij, en met de handen in de zakken wachten ze met vast vertrouwen de dingen af, die komen zullen. Werken doen ze niet meer, en met grote moeite vinden we iemand, die een kleine reparatie aan onze auto wil uitvoeren.

“Dit is het eerste werk, dat ik doe sedert de Duitsers hier kwamen. Ik was bij de schietrij na de bezetting van Leuven, en ze hebben me naar Keulen gestuurd, maar later weer losgelaten. Toen was mijn vrouw ondertussen naar Gent gegaan en toen ik die eindelijk gevonden had, moesten we weer verder vluchten naar Brugge en

later naar Holland. Sedert enige dagen ben ik nu weer hier, maar ik zal toch voor de Duits niet werken, en ander werk is er niet in mijn vak.”

Zo denken er velen over. Hoe ze leven, dat is het raadsel. En nu gaat men op grote schaal voor de noodlijdenden in België zorgen. Baron Lambert, voorzitter van het Comité National de Secours et d’Alimentation belge, is te Londen geweest, en de Spaanse en de Amerikaanse gezant hebben hem krachtig ondersteund, zodat nu een groot deel van de bevolking hier eenvoudig gratis gespijsd wordt.

Bij al die ellende valt het op, dat nog steeds de scholen niet heropend zijn, en de kinderen natuurlijk verwilderen. Het wekt verder bevreemding, en het zal de algemene toestand van België niet ten goede komen, dat het gegoede deel der bevolking het land verlaat, en rustigjes in Holland of Engeland blijft, terwijl het zich van de gewone burgerij, die toch de kern der bevolking uitmaakt, weinig of niets aantrekt.

Als ieder op zijn post blijft, en naar vermogen meewerkt om de ellende te verminderen, zal deze niet zulke grote afmetingen aannemen, als nu voor de naaste toekomst wel gevreesd moet worden. Met bitterheid wordt er dan ook bijvoorbeeld te Leuven van de vlucht der professoren en hoge heren gesproken. Velen hunner vrezen natuurlijk als gijzelaars gevangen genomen te worden, maar mijn navorsingen leren mij juist, dat de omstandigheden voortdurend verbeteren en de Duitsers toeschietelijker worden.

In de hospitalen, die door de laatste gevechten weer overvol zijn, werken de Belgische geneesheren, die enige tijd geleden door de Duitsers eigenlijk naar huis zijn gezonden, opnieuw met hun Duitse collega’s samen om de gekwetsten te verplegen, en een hunner licht

mij juist in over de zogenaamde tyfusepidemie, die hier geheerst heeft.

Er zijn werkelijk heel wat gevallen voorgekomen, maar er komen er nu geen nieuwe meer bij, daar, dankzij de gezamenlijke bemoeiingen van de Duitse commandant en de Belgische gemeenteraad, de sanitaire maatregelen de gezondheidstoestand der stad aanzienlijk verbeterd hebben. Het gebrek aan water vooral had de toestand onhoudbaar gemaakt. Mijn zegsman heeft de beminnelijkheid met mij naar de commandant van het station te Leuven te gaan, om van deze een beschrijving te krijgen van de toestand der vernieling, waarin de stad, meer speciaal het station, zich bevonden, toen hij hierheen gezonden werd om de boel op poten te zetten. Deze Duitse officier vertelde:

“Zoals u zelf weet, leefde de bezetting van Leuven, na de brand, tussen de rokende puinhopen, en daar er nauwelijks drinkwater te krijgen was, ontstond er een algemene vervuiling, waarin zeker de ziektekiemen reeds ontstonden. Maar aan het station zag het er nog veel slimmer uit. Daar waren duizenden en tienduizenden soldaten voorbijgetrokken naar Brussel en Frankrijk, die dikwijls in de transporttreinen of in het station zelf overnachten moesten. Hetzelfde stro, dat vandaag de ene troep als slaappleats diende, werd morgen door de volgenden en overmorgen door anderen gebruikt, terwijl rottende restanten van vlees en van de maaltijden der soldaten met hun uitwerpselen overal in het rond de lucht verpestten. Een deel van het rangeerterrein stond vol lege wagens en vooral daarin deden de soldaten hun noodzakelijke behoeften. Toen kwam de onvermijdelijke tyfus. Maar gelukkig werd ons spoorwegregiment hier als vaste bezetting heen gestuurd en we hadden een week nodig om deze augiasstal te reinigen, waarbij de vroegere Belgische spoorwegwerklieden, die nu ook nog hier dienen, meehelpen. En toen we daarop weer de beschikking over een ruime

voorraad goed water kregen, was het spoedig met de ziekte gedaan, en nu kunt u zelf het station inspecteren.”

Dit doen we dan ook, al wandelend, en ik moet zeggen: de schoonmakers hebben er alle eer van. Merkwaardig was het taaltje der Duitse soldaten en Belgische werklieden onder elkaar, maar ze schijnen niet alleen elkaar te kunnen verstaan, maar ook goed met elkaar op te kunnen schieten.

Nu vertelt ons de commandant nog hoe niet alleen de telegrafische verbinding tussen Leuven en Antwerpen reeds hersteld is, maar dat de treinen zelfs vier dagen na de bezetting reeds weer liepen, en ontzaglijke voorraden ammunitie en ... andere dingen naar Antwerpen vervoeren. We spreken het vermoeden uit, dat hij onderzeeboten in secties bedoelt. “Natuurlijk zegt hij, hebben we er al onderzeeërs heen gebracht, die in secties in zes dagen gemonteerd kunnen worden, maar dat is niet het mooiste.” En hij lacht, dat hij schudt. Wij staan enigszins dom, verbaasd te kijken.

Wat dan wel? Hij verkneukelt zich van de pret.

“Hebt u weleens van caissons gehoord, die op de bodem van de zee gezet worden, en waarin de bemanning door middel van een ladder afdaalt? Samengeperste lucht houdt het water eruit, en vanuit een torentje onder water laat zich een torpedo veel beter lanceren dan vanuit een onderzeeboot. Als wij de kust eenmaal hebben, wordt een landing der Engelsen absoluut onmogelijk. En we hebben nog andere dingen. U begrijpt me. Ik heb al te veel gezegd. Maar laat Engeland maar oppassen!”

We spreken dan nog over Engelse gevangenen en gewonden, maar ofschoon de commandant zegt, dat de Duitse soldaat de Engelsman als huurling haat, wil hij niets weten van een bevel om geen Engelse

gevangenen te maken. Wel is het waar, dat bij de aankomst van gevangentransporten de Duitse soldaten steeds vragen: zijn er Engelsen bij? En dan klinken de verwensingen ...